

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи,

**МАТЕРІАЛИ
У ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,**

**присвяченої
90-річчю Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
та
30-річчю створення кафедри українознавства, культури та
документознавства**

25 листопада 2020 року

м. Полтава

Ірина Панченко

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Чередник Л. А.

м. Полтава

АРХІВНА ГАЛУЗЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Архівній галузі належить одна із провідних ролей у формуванні інформаційного суспільства, оскільки саме вона визначає основні шляхи використання, збереження, поширення та захисту ретроспективної інформації. Розвиток інформаційного суспільства сприяє автоматизації практично всіх сфер людської діяльності, зокрема й архівної. Інформатизація та впровадження нових сучасних технологій в архівній справі покращить не тільки якість та продуктивність роботи архівістів, а й змінить оперативність доступу користувачів до архівної інформації.

Інформатизація архівної справи, спрямована на вдосконалення управління архівною справою, інтенсифікацію архівних технологій та удосконалення документної інформації, є важливим чинником розвитку культури й науки, входження України в міжнародний інформаційний простір.

Серед науковців, які вивчали проблеми інформатизації архівів, варто назвати таких, як Г. Боряк, М. Васильченко, Я. Калакура, Н. Кузовова та ін. Деякі проблеми, що стосуються електронних ресурсів та функціонування документів в електронному форматі, розглядалися у роботах Г. Власова, Н. Гайсинюк, Л. Бабко, В. Іванова, Ю. Яковлева та ін.

Метою нашого дослідження є висвітлення ролі архівної галузі в умовах розвитку інформаційного суспільства.

В Україні організаційні та нормативно-правові засади процесів інформатизації та автоматизації роботи архівних установ сформовано на

загальнонаціональному рівні, а саме в законах: «Про електронні документи та електронний документообіг» [1], «Про національний архівний фонд та архівні установи» [2], «Про інформацію» [3] та ін.

Накопичення документних ресурсів на електронних цифрових носіях є логічним наслідком процесів інформатизації архівної галузі та безперервної модернізації інформаційно-комунікаційних технологій, а тому питання створення електронних архівів є, як ніколи, нагальним.

Як відомо, електронний архів – це інформаційна система, що приймає, зберігає та надає користувачам та державним архівам доступ до архівних документів в електронному вигляді (профільні документи) тривалого або постійного термінів зберігання [4].

За розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 року № 279-р було створено Центральний державний електронний архів України (ЦДЕА України) [5]. Серед державних архівів України ЦДЕА є одним із наймолодших. Цей архів зберігає електронні документи та електронні інформаційні ресурси Національного архівного фонду, а також займається обліком, гарантує їхню повноту та організовує відповідні умови для використання, поширення та збереження архівних матеріалів.

Розглянемо електронні архіви у світі. Зокрема, Національний цифровий архів (Narodowe Archiwum Cyfrowe – NAC) в Польщі [6, с. 3]. Це перший архів, який було створено для зберігання, збору й пошуку архівних документів саме у цифровому вигляді. Серед головних функцій NAC виділимо такі: оцифрування документів державних архівів; вироблення стандартів оцифрування; пошук і збереження кінофотофонодокументів; популяризація архівів за допомогою мережі Інтернет.

За словами творців NAC, до 2030 р. в Інтернеті буде розміщено 200 мільйонів цифрових копій архівних ресурсів державних архівів Республіки

Польща. НАС буде управляти архівами електронних документів як інтегрованою системою всієї мережі архівів Польщі [7, с. 4].

На противагу, в Архіві давніх актів (Archiwum Główny Akt Dawnych in Poland – AGAD), який також знаходиться в Польщі, оцифрування матеріалів та надання інформації в електронному форматі є ледве налагодженим. Повністю відсутній з користувачами дистанційний діалог [7, с. 4].

Упровадження електронного архіву зумовлено передовсім такими перевагами: надійність зберігання матеріалів – цифрові документи з часом не зазнають руйнації та не змінюють своєї якості; можливість одночасної роботи з одним архівним документом одразу кількома віддаленими користувачами; спрощення, оперативність й неодноразовість доступу до потрібної інформації; відстежування документів для характеристики актуальності того чи того документа, а також потреб користувачів; зменшення фінансових витрат.

Виділимо й недоліки: постійне оновлення програмних та апаратних елементів електронного архіву, що потребує додаткових фінансових витрат; низький рівень обізнаності деяких груп користувачів щодо роботи електронних версій архівів.

Трансформація традиційного архіву в електронний є необхідною умовою забезпечення цілісної роботи архівної сфери, а проблеми функціонування такого роду архівів є актуальними не лише для України, а й для інших держав.

Поряд із проблемою створення електронних архівів гостро постає питання оцифрування вже наявних документів. Оцифрування – це переведення інформації в цифрову форму [8]. Кожний державний архів оцифровує документи відповідно до власних планів та вимог, орієнтуючись на своє технічне та кадрове забезпечення. Швидкість оцифрування в державних архівах вагомо відрізняється, до того ж не всі мають відповідне обладнання.

Пріоритетно оцифровуються особливо цінні та унікальні документи, а також матеріали, які користуються великим попитом задля їхнього подальшого

збереження. Надзвичайно важливим є вибір обладнання для створення високоякісної копії та попередня підготовка документів до сканування.

Метод оцифрування складається з двох альтернативних шляхів – це сканування та створення фотокопії матеріалів. Основна проблема сканування – це вплив ультрафіолетового випромінювання. Для запобігання шкідливому впливу випромінювання використовують електролюмінесцентні або флуоресцентні лампи з фільтром, а також світлодіоди чи волоконно-оптичні системи освітлення. Для сканування потрібно застосовувати апарати, які мають мінімальне механічне навантаження, щоб уникнути пошкодження експонатів [9, с. 2].

Під час оцифрування документів особливу увагу необхідно приділити дотриманню міжнародних стандартів і форматів задля злиття цих документних ресурсів у світовий інформаційний простір.

Створення власних вебсайтів архівів, їхнє належне інформаційне наповнення є вагомим ресурсом інформатизації архівної галузі.

Вебсайт архівної установи умовно можна назвати новим видом архівного довідника – комплексним електронним довідником оперативного характеру [10, с. 3]. Такого роду «довідник» може мати: бібліографічну (покажчики, каталоги), зображувальну (фотоматеріали), текстову (різноманітні публікації), описову (огляд) інформацію, бази даних з архівними документами тощо.

У різних країнах ступінь організації власних сайтів архівів є відмінним. Головно це залежить від підтримки держави архівної справи, а також від наявності кваліфікованих спеціалістів у цій сфері, які б змогли забезпечити належне функціонування відповідного порталу.

Одним із найбільш рейтингових за багатьма показниками може вважатися сайт Національного архіву Австралії. Універсальність австралійської системи полягає в тому, що вона репрезентує колосальний обсяг документної інформації на рівні подокументної одиниці опису. Завершення повного подокументного та

його представлення в Інтернеті національної архівної спадщини цієї країни потребуватиме, за обрахунками спеціалістів, 80 років. І це – без урахування нових надходжень [10, с. 4].

Відкритий електронний архів (Інформаційно-довідковий зал) при Галузевому державному архіві Служби Безпеки України є одним із прикладів налагодження вебпорталу архівної установи [11]. Інформаційно-довідковий зал полегшує доступ та використання документів, які було розсекречено.

Усі документи систематизовані та об'єднані тематично («Голодомор 1932–33 рр.», «Репресії на Україні» тощо). На сьогодні представлено понад 13 тисяч розсекречених документів, безліч фотоматеріалів, понад 100 науково-довідкових видань, створених за участю фахівців СБУ. База даних архіву безперервно оновлюється, оскільки перетворення матеріалів в електронний формат ще й досі триває [7, с. 3].

Однак, більшість архівів лише розпочинають створювати та активно використовувати у своїй діяльності власні вебсайти, саме тому їхня інформаційна наповненість є мінімальною. На таких сайтах зазвичай відображається перелік послуг архівної установи та адміністративно-управлінська інформація, а також окреслюються ресурси законодавчого характеру, інформація про конференції, збори, поточні події. Змістовні, вагомі дані про фонди є недостатньо розробленими.

Не лише існування, а й постійне гідне інформаційне наповнення та оновлення вебсайту будь-якого архіву є обов'язковою умовою удосконалення засобів та методів швидкісного доступу користувачами до ретроспективної інформації, інноваційної роботи архівних установ.

Отже, адаптація архівної галузі в умовах розвитку інформаційного суспільства є незавершеною не лише в Україні, а у світі. Залишається багато актуальних проблем, яким необхідно приділити увагу вже зараз. Оцифрування документної спадщини, організація електронних архівів, створення вебсайтів та

активізація їхньої ролі як осередку ретроспективної інформації є перспективним курсом розвитку архівних установ.

Джерела та література

1.3У «Про електронні документи та електронний документообіг».URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

2.3У «Про національний архівний фонд та архівні установи». URL
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>

3. 3У «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

4.Електронний архів. .URL:https://old.archives.gov.ua/Electronic/E_A.php

5. Центральний державний електронний архів.URL: <https://uk.wikipedia.org/>

6. Філіпова Л. Я. Цифрові архіви в сучасному суспільстві: термінологічний та змістовний аспект. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2018. № 2. С. 6-11.

7. Вовк Н. С. Електронні інформаційні ресурси архівних порталів України та Польщі: порівняльний аналіз. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації, 2017. № 1 (29). С. 14-20.

8. Оцифрування. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

9. Ярکا У. Оцифрування інформації, як пріоритетний напрямок збереження бібліотечних фондів. *Інформаційне суспільство: тенденції регіонального розвитку* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ISRDT-2016, 20-21 вересня 2016 року. Л. : Видавництво «Редакція «УП», 2016. С. 80–81.

10. Климчук Л. В. Аналіз стану інформатизації архівів як основа вдосконалення системи документального забезпечення краєзнавчих досліджень Поділля. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2011. № 3. С. 20-23.